

Factsheet Omwonenden

1 Kern

- Zoals de Gezondheidsraad heeft aanbevolen, wordt diepgaand onderzoek gedaan naar de mate waarin omwonenden van agrarische percelen worden blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen.

2 Achtergrond

- In de brief van 18 februari 2014 (Kamerstuk 27 858, nr. 230) heeft het kabinet acties aangekondigd in reactie op het advies van de Gezondheidsraad over mogelijke gezondheidsrisico's bij omwonenden door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.
- De Gezondheidsraad had zich op verzoek van het kabinet gebogen over de vraag of omwonenden van landbouwpercelen kans op gezondheidsschade lopen door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De Gezondheidsraad kwam tot het volgende advies:
 - Er is voldoende reden voor blootstellingsonderzoek onder omwonenden, omdat in ons land hiernaar nauwelijks onderzoek is verricht en buitenlandse onderzoeken niet zonder meer vertaald kunnen worden naar de Nederlandse situatie.
 - De toelatingsbeoordeling uit te breiden met een beoordeling van het risico voor omwonenden.
 - Vooruitlopend op de uitkomsten van het blootstellingsonderzoek wordt aanbevolen om maatregelen te nemen die de blootstelling van omwonenden kunnen verminderen (geïntegreerde gewasbescherming, klachtenstructuur, versterkte handhaving, spuitvrije zones).

3 Uitvoering aanbevelingen Gezondheidsraad

- Sinds 2016 loopt in opdracht van IenW, met 50% medefinanciering LNV, een grootschalig meerjarig blootstellingsonderzoek bij omwonenden van bollenteeltbedrijven. Het RIVM coördineert een onderzoeksconsortium. Dit onderzoek is nog in uitvoering en de verwachting is dat het rapport voor het einde van dit jaar aan de Kamer kan worden aangeboden. Daarbij zal ook moeten worden ingegaan op welke wijze invulling wordt gegeven aan de destijds toegezegde vervolgfase om ook de blootstelling vanuit de fruitteelt te onderzoeken. Over de opzet van dit onderzoek is de Kamer geïnformeerd met de brieven van 18 februari 2014 (Kamerstuk 27 858, nr. 230) en 18 mei 2015 (Kamerstuk 27 858, nr. 311).
- Het veldwerk is afgerond. Enkele kentallen: ruim 5.700 monsters van urine, huisstof, lucht, planten en aarde, 40 telers en 194 omwonenden namen deel aan het onderzoek op acht locaties. Per locatie werden er twee tot drie meetrondes uitgevoerd, verspreid over twee jaar.
- In opdracht van VWS wordt een gezondheidsverkenning uitgevoerd, om te kijken naar een eventuele relatie tussen gezondheidsproblemen en agrarische activiteiten. De verwachting is dat het rapport van deze verkenning voor de zomer kan worden aangeboden aan de Kamer.
- In het advies van de Gezondheidsraad werd verwezen naar een nieuw gemeenschappelijk Europees model voor de beoordeling van de risico's voor, onder andere, omwonenden. Dit model is inmiddels ingevoerd en wordt door het Ctgb gehanteerd bij de beoordeling. Met dit model heeft het Ctgb ook een selectie van eerdere toelatingen beoordeeld. De conclusie was dat de tot dan toe door Nederland gebruikte modellen voldoende beschermend bleken te zijn.
- Het kabinet werkt samen met de sector aan de verduurzaming van de landbouw, waaronder het meer toepassen van geïntegreerde gewasbescherming en minder inzet van gewasbeschermingsmiddelen. Er is voorzien in een klachtenstructuur. Strengere eisen aan driftarme spuittechnieken tegen verwaaiing van gewasbeschermingsmiddelen en voorschriften voor bredere teeltvrije zones gelden via het Activiteitenbesluit sinds 1 januari 2018. De strengere eisen aan spuittechnieken gelden nu voor het hele perceel in plaats van alleen langs oppervlaktewater. Deze aanscherping is bedoeld ter bescherming van het oppervlaktewater maar zal ook ten goede komen aan de omwonenden.

4 Onderzoek in de Verenigde Staten

- In de brief van 17 november 2017 (Kamerstuk 27 858, nr. 409) heeft de minister van LNV (mede namens u en de Minister voor Medische Zorg en Sport) gereageerd op het verzoek van de Kamer om te worden geïnformeerd naar aanleiding van een publicatie in Nature op 29 augustus 2017 over een studie die is uitgevoerd in de Verenigde Staten (California; San Joaquin Valley). Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft de studie beoordeeld en kwam tot het oordeel dat de situatie in de Verenigde Staten niet vergelijkbaar is met de situatie in Europa en specifiek die in Nederland, omdat:
 - De landbouw in de VS veel grootschaliger is.
 - De gewassen verschillen.
 - De wijze van gebruik kan sterk verschillen. Zo gelden in Nederland bepaalde eisen aan het verminderen van verwaaiing van middelen (drift).
 - In het rapport is niet vermeld welke actieve stoffen of middelen zijn gebruikt en in welke gebruikconcentraties.

5 Krachtenveld

Nationaal

- Het blootstellingsonderzoek is zorgvuldig opgezet met een maatschappelijke (met o.a. belangengroepen voor omwonenden) en een wetenschappelijke klankbordgroep. Daarmee is breed draagvlak gecreëerd voor dit onderzoek, inclusief het jarenlange geduld moeten hebben op de uitkomsten.
- De verwachting in de Kamer kan zijn dat na de 1^e fase (bollenteelt) in 2019 wordt gestart met een zelfde meerjarig onderzoek bij de fruitteelt. Het is echter de bedoeling dat in 2018 wordt bekeken welk vervolgonderzoek nodig is op grond van de resultaten van de 1^e fase van het onderzoek.

Europees

- De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is Europees geharmoniseerd. Als uit het blootstellingsonderzoek zou blijken dat de blootstelling groter is dan het Europese model berekent, dan kan dit leiden tot aanbevelingen om het model aan te passen en dat zou dan op Europees niveau moeten gebeuren.

Te verwachten vragen:

- Bent u bereid om alvast voorzorgsmaatregelen te treffen om omwonenden te beschermen, bijvoorbeeld door een grote teeltvrije zone?
- Waarom is een blootstellingsonderzoek nodig als bij de toelatingsbeoordeling inmiddels het risico wordt meegenomen met behulp van een Europees geharmoniseerde methode?
- Wanneer is het onderzoek in zijn geheel afgerond, dus inclusief de fruitteelt?

Gebruik buiten de landbouw (IenW)

1 Kern

- Het professionele gebruik buiten de landbouw is verboden:
 - Het gebruik op verhardingen sinds maart 2016
 - Het gebruik op onverharde terreinen sinds november 2017
 - Er gelden uitzonderingen waar gewasbeschermingsmiddelen nog nodig zijn:
 - Vanwege veiligheid (vliegvelden, terreinen met brandgevaar etc.)
 - Vanwege haalbaarheid (sportvelden en recreatieterreinen)
 - Vanwege milieu (hardnekkige invasieve exoten zoals de Japanse Duizendknoop)
- Het niet-professionele gebruik (de particulier) wordt aangepakt via niet-wettelijke maatregelen die worden geëvalueerd waarna zo nodig ook een verbod volgt. Eventueel wetsvoorstel in 2019.

2 Achtergrond en stand van zaken

- Twee aanleidingen voor het verbod:
- - voorkomen/minimaliseren van vermijdbare blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen. In de praktijk zijn er preventieve en niet-chemische alternatieven, die technisch haalbaar en financieel betaalbaar zijn. Als die alternatieven er niet zijn, gelden er uitzonderingen.
- - Vooral het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op verhardingen belast het oppervlaktewater. De werkzame stof glyfosaat is al jaren een belangrijke probleemstof voor de bereiding van drinkwater uit oppervlaktewater.
- Geen verbod voor particulier gebruik. De Raad van State oordeelde in zijn advies dat hiervoor de juridische grondslag ontbrak.
- De Kamer is toen geïnformeerd dat een wetwijziging wordt voorbereid om een particulier verbod wel mogelijk te maken. In de tussentijd wordt ingezet op niet-wettelijke maatregelen. Deze maatregelen worden geëvalueerd, waarna de Kamer al dan niet een voorstel voor een verbod wordt voorgelegd.
- De niet-wettelijke maatregelen zijn:
 - Green Deal Particulier gebruik met Tuinbranche Nederland, Raad Nederlandse Detailhandel en Nefyto. Strekking is dat de consument in de winkel wordt voorgelicht en gestimuleerd om alternatieven te gebruiken. Ook is afgesproken dat de verpakkingsgrootte zou worden beperkt tot een hoeveelheid die voldoende is voor maximaal 500 m².
 - Voorlichting door Milieu Centraal. In opdracht van IenW verzorgt Milieu Centraal voorlichtingscampagnes via social media, artikelen voor huis-aan-huis-kranten en een uitgebreide internetsite.
 - Een communicatietoolkit is toegezegd door retailorganisaties (Raad Nederlandse Detailhandel, bouwmarkten, drogisterijen, dierenwinkels) waarmee in de winkels dezelfde informatie op dezelfde wijze wordt verspreid. Deze is gebaseerd op de informatie van Milieu Centraal waarin de voorkeursvolgorde van preventie, niet-chemisch en uiteindelijk (zorgvuldig) chemisch gebruik centraal staat.

Factsheet: Zuivering glastuinbouw

Korte beschrijving:

- Via wijziging van het Activiteitenbesluit zijn glastuinbouwbedrijven sinds 1 januari 2018 verplicht hun afvalwater dat gewasbeschermingsmiddelen bevat te zuiveren met een rendement van ten minste 95%.
- Ondernemers die aan de verplichting willen voldoen via een collectieve installatie kunnen onder voorwaarden maximaal 3 jaar uitstel krijgen. Dit tijdsplan is afgesproken naar aanleiding van enkele moties van de TK (Kamerstuk 32627 nr. 19) en vastgelegd in het Hoofdlijnenakkoord glastuinbouw (Kamerstuk 32627 nr. 20).
- De zuiveringsplicht is nodig om verontreiniging van oppervlaktewater te verminderen.
- Voor een aantal (juridische) belemmeringen die er waren rond de collectieven zijn oplossingen gevonden. Zo zal een beperkte aanpassing van de Waterschapswet het mogelijk maken om de zuivering uit te voeren onder verantwoordelijkheid van een waterschap en de kosten via een heffing door te belasten aan deelnemende telers (Kamerstukken 32627 en 27858, nr. 25).
- Het Hoogheemraadschap van Delfland en LTO Glaskracht Nederland werken aan een businesscase voor een dergelijke collectieve installatie. De wetswijziging wordt in gang gezet als er een sluitende businesscase voor is.
- Los van de generieke zuiveringsverplichting uit het Activiteitenbesluit zijn gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen op basis van de stof imidacloprid verplicht hun afvalwater verplicht met 99,5% te zuiveren. Dit moet worden geborgd met certificering. Het Ctgb heeft deze maatregel opgelegd vanwege normoverschrijdingen in het oppervlaktewater.

Te verwachten vragen van TK-leden:

- Wat is de stand van zaken met het installeren van zuiveringsinstallaties?
- Gaat u het mogelijk maken dat het Hoogheemraadschap van Delfland de zuivering uitvoert voor een collectief van telers?

Fase besluitvorming:

- Voor collectieve zuivering door Hoogheemraadschap van Delfland wordt een beperkte aanpassing van de Waterschapswet (verantwoordelijkheid Minister) in gang gezet als de businesscase sluitend is (besluit hierover is voorzien in het voorjaar 2018).

Actuele planning (mijlpalen):

- Verlenen maatwerkvoorschriften door bevoegd gezag voor collectieve installaties – voorjaar 2018.
- Afstemming met LTO Glaskracht NL en Delfland over de businesscase voor collectieve zuivering door het waterschap – maart 2018.
- Indien businesscase sluitend is wijziging Waterschapswet – medio 2019.
- Monitoring waterkwaliteit in glastuinbouwgebieden via Landelijk Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen Land- en Tuinbouw – jaarlijkse rapportage.
- Evaluatie verbetering waterkwaliteit in tussenevaluatie nota “Gezonde groei, duurzame oogst”.

Krachtenveld (politiek, stakeholders):

- Er is draagvlak bij alle stakeholders (betrokken partijen bij het hoofdlijnenakkoord) voor het gevoerde beleid.
- De stakeholders hechten sterk aan de afspraken van het hoofdlijnenakkoord met bijbehorend tijdspad; individuele zuivering per 1 januari 2018, mogelijkheid collectieve zuivering uiterlijk 1 januari 2021.

Geschiedenis:

- Monitoring van de waterkwaliteit door waterbeheerders laat zien dat er in glastuinbouwgebieden veel normoverschrijdingen zijn voor gewasbeschermingsmiddelen.
- Daarom is de zuiveringsplicht aangekondigd in de nota “Gezonde groei duurzame oogst” (2013).
- In 2015 zijn afspraken gemaakt over de implementatie in het zgn. Hoofdlijnenakkoord Zuivering Glastuinbouw.
- De betrokken partijen bij het akkoord zijn: LTO Glaskracht Nederland, Nederlandse Stichting voor Fytofarmacie (Nefyto), Unie van Waterschappen

(UvW), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb), Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

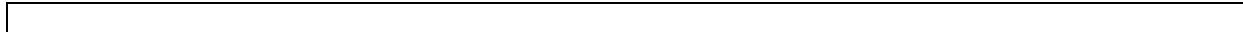
- Telers kunnen aan de eisen van het Activiteitenbesluit milieubeheer voldoen via individuele, collectieve en mobiele installaties. Telers die geen afvalwater lozen hoeven niet te beschikken over een installatie. Voor handhavers en telers is een protocol opgesteld waarmee telers aannemelijk kunnen maken dat zij niet lozen.
- Ook glastuinbouwbedrijven die in de grond telen en te maken hebben met veel toestromend grondwater (kwel en inzijging) kunnen bij het bevoegd gezag maatwerkvoorschriften aanvragen, zodat de voorschriften kunnen worden toegesneden op de specifieke situatie van deze bedrijven.
- Het verlenen van maatwerkvoorschriften voor collectieven loopt momenteel nog. Dit komt omdat de procedures pas gestart zijn na het Koninklijk Besluit van november 2017 over de datum van inwerkingtreding van de wijzigingen in het Activiteitenbesluit.
- De Beoordelingscommissie Zuiveringsinstallaties Glastuinbouw (BZG) houdt een lijst bij met installaties die volgens een meetprotocol voldoen aan de gestelde eisen. Deze lijst is te vinden op de site van de Helpdesk Water (www.helpdeskwater.nl). Op deze lijst staan ook mobiele installaties die interessant zijn voor telers met weinig afvalwater.
- Dit voorjaar wordt een handhavingsprotocol afgerond om de sector en het bevoegd gezag te ondersteunen in de uitvoeringspraktijk.
- Via het Landelijk Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen Land- en Tuinbouw wordt gemonitord of de waterkwaliteit verbetert. De cijfers van 2018 zijn in het voorjaar van 2019 beschikbaar.

Monitoring waterkwaliteit

Buiten reikwijdte verzoek

[Redacted content]

[Redacted content]

Factsheet Ratten

•	Buiten reikwijdte verzoek
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	
■	